

ע"פ 278/14 - ארקאן כורבאג' נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 278/14

לפני: כבוד המשנה לנשיא מ' נאור
כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופטת ד' ברק-ארז

המערער: ארקאן כורבאג'

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה מיום
28.11.2013 ב-תפ"ח 4256-06-09 שניתן על ידי סגן
הנשיא א' שיף, והשופטות ח' הורוביץ ו-צ' קינן

תאריך הישיבה: י"ט באייר התשע"ד (19.5.2014)

בשם המערער: עו"ד סיגל דבורי

בשם המשיבה: עו"ד ארז בן-ארז

בשם שירות המבחן: גב' ברכה וייס

פסק-דין

עמוד 1

המשנה לנשיא מ' נאור:

1. לפנינו ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (סגן הנשיא א' שיף, והשופטות ח' הורוביץ וצ' קינן) ב-תפ"ח 4256-06-09 מיום 28.11.2013, בו גזר בית המשפט על המערער עונש של 20 חודשי מאסר, מתוכם 11 חודשים לריצוי בפועל, והיתרה מותנית למשך שלוש שנים לבל יעבור עבירת אלימות מסוג פשע. עסקינן בפרשה מזעזעת, שתחילתה ברצח ופציעה של חפים מפשע במסגרת אירוע הירי בקו האוטובוס בשפרעם, ואחריתה בהתפרעות המונית ומעשה לינץ' ביורה.

כתב האישום

2. כנגד המערער וכנגד שישה נאשמים נוספים הוגש כתב אישום אשר ייחס להם עבירות של ניסיון לרצח (סעיף 1)305 (1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977); תקיפת שוטר בנסיבות מחמירות (סעיף 274 לחוק העונשין); הפרעה לשוטר בשעת מילוי תפקידו (סעיף 275 לחוק העונשין) והתפרעות שסופה נזק (סעיף 157 לחוק העונשין). על פי עובדות כתב האישום המתוקן, ביום 4.8.2005 עלה החייל עדן נתן זאדה (להלן: זאדה) לאוטובוס בקו מחיפה לשפרעם, כשהוא נושא עמו נשק מסוג M-16, במטרה להרוג בנוסעי האוטובוס. בשעה 17:30 לערך, בעת שהאוטובוס עצר באחת התחנות בעיבורה של העיר שפרעם, החל זאדה לירות בנשק מטווח קצר לעבר נוסעי האוטובוס, עד שחלק מהנוסעים ועוברי אורח הצליחו להשתלט עליו. לפני שהשתלט עליו הספיק זאדה להרוג את נהג האוטובוס, מיכאיל בחוס ז"ל ושלושה מנוסעים, נאדר חאיכ ז"ל, הזאר תורכי ז"ל ודינה תורכי ז"ל, ולפצוע נוסעים נוספים.

3. למקום הגיעו שוטרי משטרת ישראל, אשר אזקו את זאדה ונטלו את נשקו. עם היוודע האירוע, החל המון רב להתקבץ סמוך לאוטובוס. במשך כשעה וחצי כיתר ההמון - שכלל את המערער ואת הנאשמים הנוספים - את האוטובוס. אנשים מן ההמון נכנסו לאוטובוס דרך דלתות וחלונות שנפצו ותקפו את זאדה בכך שהכו אותו והטיחו בו חפצים. בנוסף, מתוך ההמון הושלכו אבנים לתוך האוטובוס, שחלקן פגעו בזאדה ובשוטרים. בעיצומה של ההתפרעות, שפך מישהו מן ההמון חומר דליק אל תוך האוטובוס ומחוצה לו במטרה להעלותו באש. סמוך לאחר מכן, החלה תקיפה מאסיבית של האוטובוס, במסגרתה הצליחו אנשים מן ההמון להיכנס לאוטובוס ולתקוף את זאדה הפצוע ואת השוטרים. כתוצאה מתקיפות ההמון, נגרם מותו של זאדה.

4. בכתב האישום המתוקן נטען כי המערער נטל חלק בהתפרעות, בכך שיידה אבנים, ברזלים וחפצים נוספים לעבר זאדה והשוטרים שהיו באוטובוס, והאבנים שזרק פגעו, על פי הטענה, ברס"ר עובדיה ברומי שנפצע כתוצאה מכך. כן בעט המערער ברס"ר שחר יצחק וסטר לרפ"ק שלמה מנחם, אשר עמדו מחוץ לאוטובוס. בנוסף, נכנס המערער לאוטובוס ותקף את זאדה תוך שהוא בועט בו ומכה אותו באגרופיו ובאמצעות אבנים. לאורך המשפט עמד המערער על כפירתו באישומים שיוחסו לו, ונשמעו ראיות.

ההליכים בבית המשפט המחוזי

5. ביום 29.7.2013 קבע בית המשפט המחוזי בהכרעת הדין (סגן הנשיא א' שיף, והשופטות ח' הורוביץ וצ')

קינן) כי המערער יידה אבנים וברזלים לעבר זאדה ולעבר השוטרים שהיו באוטובוס (אך לא הוכח שאבן שיידה פגעה ברס"ר ברומי או בזאדה), תקף את זאדה באגרופים ובבעיטות בהיותו בתוך האוטובוס, ותקף את השוטרים שהיו מחוץ לאוטובוס. מעשיו אלה, כך נקבע, בוצעו לפני שפיכת הדלק (שלב שבו לא ניתן לייחס למערער כוונה להרוג את זאדה, אלא כוונה לגרום חבלה חמורה) ובמקביל לאחרים שתקפו את זאדה אף הם. בגין כך, הורשע המערער בעבירות של חבלה בכוונה מחמירה (סעיף 329(א)(2) לחוק העונשין); תקיפת שוטר בנסיבות מחמירות (סעיף 274 לחוק העונשין); הפרעה לשוטר בשעת מילוי תפקידו (סעיף 275 לחוק העונשין) והתפרעות שסופה נזק (סעיף 157 לחוק העונשין). בית המשפט זיכה את המערער מעבירת הניסיון לרצח בה הואשם.

6. במועד האירוע היה המערער בן 19, ועל כן שלח אותו בית המשפט קמא לקבלת תסקיר משירות המבחן. התסקיר התייחס לתאונה שארעה למערער בהיותו בן 3.5 והותירה בו צלקות פיזיות ונפשיות. המערער נכווה בתאונה כוויות קשות שגרמו לו לנכות פיזית ואסתטית. כתוצאה מכך לאורך השנים נזקק המערער לטיפולים רפואיים מורכבים. התסקיר מתאר את המערער כבחור צעיר חסר ביטחון עצמי, פגוע ומופנם, שמצבו הרפואי ניתק אותו מהחברה והגביל את יכולתו לפתח תחושות מסוגלות וערך. כתוצאה מאירועים בילדותו נותר המערער חסר אמון באנשים וחרד תמידית מהתגובות החברתיות כלפיו. בהקשר זה, הביע המערער חשש מעונש מאסר בפועל, אשר עלול להפכו שוב לקרבן. כן צוין בתסקיר כי כיום המערער נשוי והוא אב לפעוטה, וכי לחובתו לא עומדות הרשעות קודמות. בתסקיר הובהר כי המערער אינו לוקח אחריות על העבירות. אולם נוכח מצבו הגופני והנפשי המורכב, המלצת שירות המבחן הייתה להימנע מעונש מאסר בפועל, ולהטיל עליו מאסר בעבודות שירות, מאסר מותנה והתחייבות להימנע מביצוע עבירות. יצוין כי בתסקיר המשלים, אשר הוגש לנו ביום 11.5.2014, התייחס שירות המבחן לשיבוצו של המערער במסגרת פעילות חינוך בכלא ובטיפול פרטני. התרשמות גורמי הטיפול היא שלמערער אין דפוסים עבריינים מושרשים. המערער חש, כך דווח, כי גורלו קשה ואין לו יכולת לשלוט בחייו, הוא אינו מצליח לבטא כעס וחושש לפגוע במשפחתו, אשר ניכר כי היא משמשת עבורו משענת יציבה.

7. בית המשפט המחוזי קיבל את בקשת הצדדים לראות את ההשתלשלות כולה כאירוע אחד, ולפיכך קבע מתחם ענישה לאירוע כולו וגזר עונש כולל לכל העבירות בשל אותו אירוע. יחד עם זאת, צוין כי העבירות כלפי השוטרים משוות חומרה נוספת להתנהגות המערער והנאשמים הנוספים. מתחם הענישה שנקבע לעניין העבירות בהן הורשע המערער היה בין מאסר קצר מועד לבין חמש שנות מאסר. בית המשפט הביא במניין שיקוליו בגזירת עונשו של המערער את הימשכות ההליכים בתיק - גזר הדין ניתן כשמונה שנים לאחר האירוע. מנגד נשקלה העובדה שהמערער לא נטל אחריות למעשיו. בית המשפט קבע כי יש לשדר מסר כי לא ניתן להתייחס בסלחנות ללקיחת החוק לידיים בצורה אכזרית המסכנת את חייו של אדם, באשר הוא אדם. כן שקל בית המשפט את נסיבותיו האישיות של המערער: היותו "בגיר צעיר", העובדה שזוכה מהעבירה החמורה יותר שיוחסה לו (ניסיון הרצח), נכותו הקשה והמלצת שירות המבחן בעניינו. לאור כל זאת, גזר בית המשפט על המערער עונש של 20 חודשי מאסר, מתוכם 11 חודשי מאסר בפועל, והיתרה מותנית למשך שלוש שנים לבל יעבור עבירת אלימות מסוג פשע.

הערעור

8. הערעור מתמקד בחומרת העונש שנגזר על המערער בבית המשפט קמא. טענת המערער, בקליפת אגוז, היא כי בית המשפט שגה בקביעת מתחם הענישה. לטענתו, בשל היות מתחם הענישה תלוי זמן ותקופה, היה מקום להטיל עליו מתחם הייחודי ל"עבירות התנתקות", דהיינו עבירות אשר נעברו על רקע תקופת ההתנתקות מחבל עזה. כן מלין המערער על כך שבית המשפט קמא הטיל עליו עונש מאסר בפועל על אף נסיבותיו האישיות שתוארו לעיל ועל אף

9. טענת המערער, יש לקשור את גזירת הדין להקשר הציבורי וההיסטורי שבמסגרתו אירעה האלימות - את מתחם הענישה היה ראוי לקבוע לאור הענישה המקלה יחסית שננקטה כלפי נאשמים אשר הורשעו בעבירות אלימות, ובפרט אלימות כנגד כוחות הביטחון, בתקופת ההתנתקות. זאת משום שזאדה ביצע לפי הטענה את הרצח על רקע התנגדותו להתנתקות. משכך, סקרה ב"כ המערער בהרחבה את הפסיקה ביחס לעבירות אלימות שנעברו על רקע ההתנתקות. נטען כי בחלק מהמקרים בהם נהגה הענישה המקלה באותה תקופה אף דובר באירועי אלימות שהיו פרי תכנון מוקדם וללא קינטור, בניגוד למקרה שלפנינו. טענות אלה הושמעו אף בפני בית המשפט קמא במסגרת טיעוני ההגנה לעונש. המערער טוען כי בית המשפט שגה בכך שהבחין בין המקרה דנן לבין המקרים שנעברו בתקופת ההתנתקות. זאת במיוחד, לאור העובדה שבית המשפט קבע כי המערער לקח חלק רק בשלב הראשון של האירוע - השלב שקדם לשפיכת הדלק - אשר לא כלל יידוי אבנים ישירות בזאדה. כן טוען המערער כי טענתו בדבר רף הענישה הייחודי לתקופת ההתנתקות נדחתה ללא דיון מספק.

10. טענתו השנייה של המערער נסמכת על תסקיר שירות המבחן בעניינו ועל נסיבותיו האישיות. כזכור, המערער היה בעת האירוע צעיר בן 19 ללא עבר פלילי. התסקיר שהוגש בעניינו גולל את סיפור חייו של המערער אשר נכוה קשות בילדותו וכתוצאה מכך נותר מצולק בפניו, צווארו, חזהו וידיו. בשל כך, ובשל טיפולים הרפואיים הרבים שעבר, ספג חוויות של השפלה, נידוי והתעללות נפשית וגופנית. על כן, ואף שהמערער לא לקח אחריות על העבירות שיוחסו לו, המליץ שירות המבחן להימנע מלגזור עליו מאסר בפועל. לטענת המערער, בית המשפט קמא ציין את המלצת שירות המבחן, אך לא דן בה מעבר לכך ולא נתן לה את המשקל הראוי. היה מקום, כך נטען, לתת משקל רב יותר לנסיבותיו האישיות הקיצוניות של המערער, למצוקתו הנפשית ולנזק הנפשי הצפוי לו בעקבות מאסרו.

דיון והכרעה

11. בפתח הדברים אומר כי לא הוכח כל קשר (למעט קשר בזמן) בין אירועי ההתנתקות לבין האירוע מושא תיק זה, ואין ללמוד משם לכאן. עם זאת לא מן המותר להעיר כי אחד מפסקי הדין עליו הסתמכה ב"כ המערער - תפ"ח (מח' ב"ש) 1067/05 מדינת ישראל נ' סיטרין (16.10.2007) - שונה בבית משפט זה ב-ע"פ 10423/07 מדינת ישראל נ' סיטרין (11.6.2008). בבית המשפט המחוזי הורשע סיטרין בשתי עבירות של חבלה בכוונה מחמירה, והוטלו עליו 6 חודשי מאסר בפועל לריצוי בעבודות שירות. בבית משפט זה התקבל ערעורה של המדינה, ועל סיטרין הוטל עונש של 15 חודשי מאסר לריצוי בפועל, וזאת בשים לב לכך שערכאת הערעור אינה נוהגת למצות את הדין. לא ארחיב בעניין זה כיוון שכאמור לא הוכח קשר בין עניינו לבין עניין ההתנתקות.

12. העונש שהוטל במקרה שלפנינו נמצא במקום הולם במדרג הענישה הכולל שנגזר לגבי האירוע. על הנאשמים שהורשעו בניסיון לרצח ובעבירות הנוספות הוטלו בין 20 ל-24 חודשי מאסר בפועל. לעומת זאת, אין ללמוד, לדעתי, מעונשים שהוטלו בפרשה בבית משפט השלום בגדרי הסדרי טיעון.

13. הקינטור של זאדה היה קשה. למעשה - אין למעלה הימנו. דברים אלה עומדים ביסוד העונשים הקלים יחסית שהושתו בפרשה זו על כל המעורבים, הן המערער והן המורשעים בעבירות חמורות יותר. נסיבות המקרה הן ייחודיות ולא אכחד שקשה לתחום אותו במתחמי ענישה ראויים רגילים. אך, כפי שהבהיר בית המשפט קמא, חברה מתוקנת

אינה יכולה להסכין עם עשיית דין עצמי או עם פעולות תגמול עצמאיות. איני רואה מקום להתערב לא במתחם שנקבע, ואף לא בעונש שהוטל, עונש שאלמלא מעשיו של זאדה היינו קובעים שהוא קל במידה בלתי סבירה, גם בשים לב לנסיבות האישיות של המערער.

14. הערעור נדחה.

המשנה לנשיא

השופטת א' חיות:

אני מסכימה.

שופטת

השופטת ד' ברק-ארז:

אני מסכימה.

שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינה של המשנה לנשיא מ' נאור.

ניתן היום, י"ח בסיון התשע"ד (16.6.2014).

שופטת

שופטת

המשנה לנשיא
